

Manus: Innebörden i religions- och övertygelsefrihet - skydd från diskriminering

En rättighet som är nära släkt med religions- och övertygelsefriheten är rätten till skydd mot diskriminering. Diskriminering innebär att vissa människor inte behandlas lika väl som andra, på grund av vem de är.

En av huvudreglerna i internationell lagstiftning om mänskliga rättigheter är att stater inte får diskriminera någon människa på några som helst grunder, inte heller på grund av deras religion eller övertygelse. Artikel 2 i FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter och FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna beskriver detta.

FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter Artikel 2, paragraf 1

Varje konventionsstat åtar sig att respektera och tillförsäkra var och en, som befinner sig inom dess territorium och är underkastade dess jurisdiktion, rättigheterna i denna konvention utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell eller social härkomst, egendom, börd eller ställning i övrigt.

Så diskriminering på grund av religion eller övertygelse är alltså förbjuden. Förbudet mot diskriminering speglar förbudet mot tvång. Staten är inte bara skyldig att avhålla sig från att diskriminera, den ska också handla så att diskriminering effektivt förebyggs och förhindras i samhället.

Ändå är diskriminering troligen det vanligaste upplevda kränkningen av religions- och övertygelsefrihet, och påverkar människor från alla religioner och övertygelser.

Forskare har funnit att judar i Sverige har 26 procent lägre chans att bli erbjudna ett jobb och muslimer 30 procent lägre chans. Om och när det är diskriminerande för arbetsgivare att förbjuda personal att bära religiösa symboler som ett kors eller en hijab på arbetsplatsen är också en viktig fråga och har flera gånger tagits till europeiska domstolar och FN:s kommitté för mänskliga rättigheter.

Diskriminering kan ha många former. Ibland innebär det att staten gynnar en religion framför andra – exempelvis gällande anslagsfördelning till olika grupper. Ibland är diskrimineringen mer kännbar, och tar uttryck i förnekandet av vissa

rättigheter – exempelvis när vissa gruppen förvägras rätten till juridisk status, eller möjlighet att bygga gudstjänstlokaler. Statlig diskriminering baserad på religion eller övertygelse begränsas inte till religiös verksamhet, utan kan inverka på alla delar av livet, såsom äktenskap, vårdnad av barn eller tillgång till arbete, bostad, sociala förmåner och rättvisa.

I många länder uppges en persons religiösa behörighet på ID-kortet. Detta gör att minoriteter riskerar diskriminering varje gång de visar sitt ID-kort.

I vissa delar av Indonesien måste hinduer resa långt för att registrera äktenskap och barnafödslar, eftersom lokala tjänstemän vägrar registrera dem. Och kristna har problem att få tillstånd att bygga eller restaurera kyrkor. De nationella domstolarna har upprepade gånger dömt till de kristnas fördel, men lokala tjänstemän ignorerar domarna, ibland för att de är rädda för våldsbenägna extremistiska grupper.

I Pakistan finns diskriminerande lagstiftning som förbjuder ahmadi-muslimer att predika, propagera och sprida material som rör deras tro, och de har berövats sin rösträtt.

Människorätsorganisationer i Kenya säger att kampen mot terrorism i landet har resulterat i att muslimer blivit en måltavla och utsätts för kollektiva bestraffningar av säkerhetstjänsten, i form av godtyckliga gripanden, tortyr, mord och försvinnanden. Anklagelser som regeringen förnekar.

I 22 byar i Myanmar har buddistiska munkar utropat muslimfria zoner, med skyltar som förbjuder muslimer att gå in i eller tillbringa natten i byn. Invånare förbjuds att gifta sig med muslimer och hatpropaganda sprids. Myndigheterna har inte ingripit.

Människor utsätts ofta för diskriminering av fler än en anledning, exempelvis på grund av religion och etnicitet, kön och samhällsklass. I människorättsmanhang kallas detta intersektionell diskriminering. Det gör att vissa grupper är mera sårbara för kränkningar av religions- och övertygelsefriheten, exempelvis kvinnor, ursprungsbefolkningar, etniska minoriteter, HBTQ-samfundet, migranter och flyktingar.

Låt oss ta en titt på ett exempel på intersektionell diskriminering i Indien.

Det hinduiska kastväsendet är en sorts fixerat klassystem som delar upp människor i högre och lägre kaster och kastlösa grupper, exempelvis daliter. Daliter hör ofta till de allra fattigaste och utsätts för omfattande social och ekonomisk diskriminering. Trots att det har sina rötter i hinduismen, genomsyrar kastsystemet hela det indiska samhället och individer av alla religiösa tillhörigheter anses tillhöra olika kaster. Många indiska kristna och muslimer räknas exempelvis som kastlösa daliter.

När Indien blev självständigt förbjöds kastsystemet och regeringen försökte motarbeta diskriminering genom att införa ett system för positiv särbehandling. Systemet reserverar en viss andel statliga jobb och utbildningsplatser vid statliga

högskolor för daliter och ger dem vissa förmåner vad gäller välfärdsbidrag. Så långt är allt gott och väl, kan man tänka.

Men endast hinduiska daliter, och sikher och buddister av dalitbörd har rätt till denna särbehandling. Kristna och muslimska daliter har ännu inte tillgång till dessa förmåner.

Kristna och muslimska daliter utsätts för diskriminering i samhället både på grund av sin kast och för att de tillhör en minoritetsreligion. De diskrimineras också av staten på grund av sin religion genom att de utesluts från den positiva särbehandling som ska motverka diskriminering på grund av kasttillhörighet. Detta påverkar den ekonomiska och sociala utvecklingen för kristna och muslimska daliter.

Sammanfattningsvis: Det är förbjudet för stater att diskriminera människor på grund av deras religion eller övertygelse. Staterna är också förpliktade att skydda människor genom att agera så att diskriminering effektivt förebyggs och förhindras i samhället.

Diskriminering kan ha många former och påverka alla aspekter av livet. Ofta utsätts människor för diskriminering av flera, intersektionella skäl, där religion eller övertygelse är ett av dem.

I utbildningsmaterialet på hemsidan finner du mera information om skydd mot diskriminering, inklusive texter från grunddokumenten om de mänskliga rättigheterna med hänvisningar till ämnet.